

Mystika (*tasawwuf*) a „lidový“ islám

Kurz: **Islám (RUKA08)** Ústav religionistiky MUFF Brno PS 2017
Attila Kovács

Prameny

- BAJÁTOVÁ, Moždeh, DŽAMNIJÁ, Mohammad Alí, *Příběhy z pouští a zahrad. Moudrosti a příběhy ze života nejznámějších súfijských mistrů*, Praha, Portál, 1999.
- AL GHAZÁLÍ, Abú Hámid, *Ghazáliho výklenek světel*, Praha, Academia, 2012.
- HAFÉZ, *Poklad perské poezie*, Praha, Pragma, 2003.
- HAFEZ zo Šírazu, *Za ranného šera pohladit' ružu šiel som*, Bratislava, Mayor s.r.o., 2015.
- *Slova mystika Al-Halládže - Myšlenky súfismu* (ed. Annemarie Schimmel), Praha, Vyšehrad, 2002.
- *Hledání pravdy a krásy: Antologie perské literatury*, Praha, DharmaGaia, 2005.
- RÚMÍ, Džaláleddín, *159 súfijských povídek. Klenot světové literatury*, Praha, Dobra, 2003.

- RÚMÍ, Džaláleddín Balchí, *Masnaví*, Praha, Protis, 1995.
- RÚMÍ, Molana Džalal-oddín Balchí, *Pečat' lásky. Výber z perzskej mystickej poézie*, Praha, Gabriela Holčíková Valehrachová, 2015.
- AL-SUHRAWARDI, Hazrat Shihabuddin Yahya, *The Shape of Light (Hayakal al-Nur)*, Louisville, Fons Vitae, 1998.

Literatúra

- ABRAHAMOV, Binjamin, *Divine Love in Islamic Mysticism: The Teachings of Al-Gazzâlî and Al-Dabbâgh*, New York - London, Routledge, 2003.
- BRUIJN, J. T. P. de, *Persian Sufi Poetry: An Introduction to Mystical Use of Classical Poems*, Richmond, Curzon Press, 1997.
- CORBIN, Henry, *Tvůrčí imaginace v súfismu Ibn Arabího*, Praha, Malvern, 2010.
- DEÁK, Dušan, *Indickí svätci medzi minulosťou a prítomnosťou*, Trnava, FF Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2010.

- DEÁK, Dušan & PIRICKÝ, Gabriel & SLOBODNÍK, Martin(eds.), *Súčasné podoby súfizmu od Balkánu po Čínu*, Bratislava, Univerzita Komenského, 2010.
- GEAVES, Ron & DRESSLER, Markus & KLINKHAMMER, Gritt (eds.), *Sufis in Western Society: Global Networking and Locality*, London – New York, Routledge, 2009.
- KARAMUSTAFA, Ahmet T., *Sufism: The Formative Period*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 2007.
- KROPÁČEK, Luboš, *Súfismus. Dějiny islámské mystiky*, Praha, Vyšehrad, 2008.
- KŘÍŽEK, Daniel, *Taríqa naqšbandíja haqqáníja: islámská mystická duchovní nauka v teorii a praxi*, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň, 2014.
- NAFÁSÍ, Azíz bin Mohammed, *Průvodce poutníka na cestě za nejzazším cílem: Úvod do súfismu*, Praha, Volvox Globator 2007.

- OSTŘANSKÝ, Bronislav, *Dokonalý člověk a jeho svět islámské mystiky*, Praha, Orientální ústav AV ČR, 2004.
- OSTŘANSKÝ, Bronislav, *Hledání skrytého pokladu*, Praha, Orientální ústav AV ČR, 2008.
- PURAFZÁL, Hále & MONTGOMERY, Roger, *Haféz. Poklad perské poezie. Učení filozofa lásky*, Praha, Pragma, 2003.
- RENARD, John, *The A to Z of Sufism*, Lanham – Plymouth, The Scarecrow Press, 2009.
- SCHIMMEL, Annemarie, *The Mythical Dimensions of Islam*, Chapel Hill, University of North Carolina Press, 1975.
- SCHIMMEL, Annemarie, *As Through a Veil: Mystical Poetry in Islam*, New York, Columbia University Press, 1982.
- SMITH, Margaret, *Studies in Early Mysticism in the Near and Middle East*, Oxford, Oneworld, 1995.
- VITRAY-MEYEROVITCH, Eva, *Rúmí a súfismus – úvod do islámské mystiky*, Praha, CAD, 1993.

Islámská mystika: základní pojmy

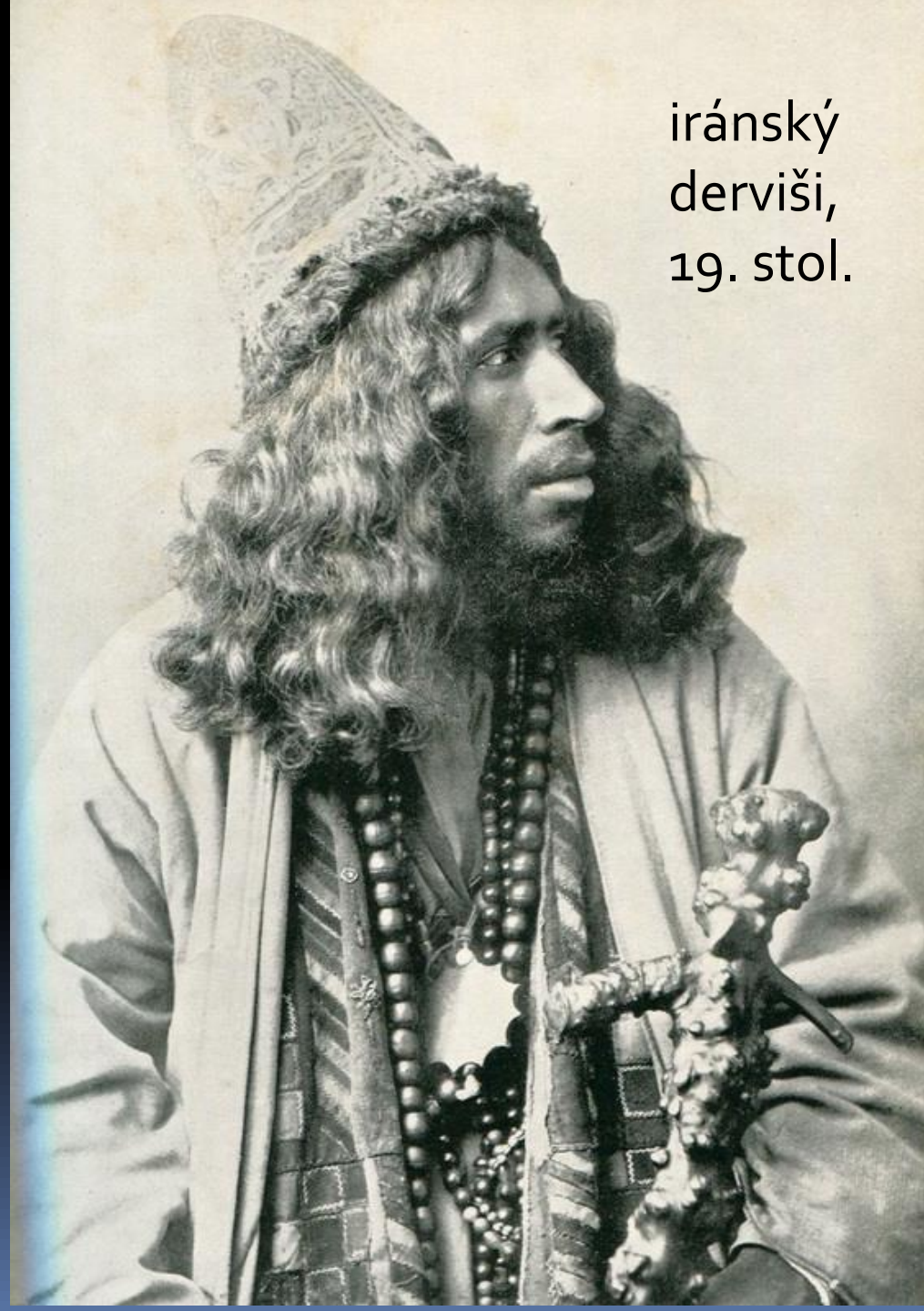
- Islámská mystika je „osobní cestou“ k Bohu.
- Hlavním cílem je přiblížit se Bohu, splynut s Bohem, rozplynut se v Boží jednotě (*tawhíd*).
- Předmětem islámské mystiky je intuitivní, skryté, ezoterické poznání – *ma^ʿárifa*.

Súfismus (*tasawwuf*)

súf – hrubá ovčí vlna

(možné jiné významy např. *suffa* – lavička, řada, *safí* – čistý, řec. *sofos* – moudrý a pod.)

súfí – „mystik“ (tur. / pers.: *derviš*), jiné výrazy: *fakír*, *sálik*, *násik*, *záhid*, *bakká*

iránský
derviši,
19. stol.

kaškúl, nádoba
pro milodary

- **šajch** (šejk) „mistr“
(tur. *bábá*, pers.: *pír*),
sídí, *marabut* / *murábit*
(sev. Afrika)
- „náš učitel“ –
mawlaná, *maulá*,
muláj (sev. Afrika),
mevlana (tur.)

mistr (*muršid*), učeň /
student (*muríd*) a proces
tradování

„Boží milost“ (*rahma*)
a ezoterické požehnání
(*baraka*)

Hlavní postupy a techniky

- Různé extatické a entatické techniky: cvičení (*azkar*), hudba, zpěv, tanec (*samáʿ*), mystická extáze (*ghalaba*), individuální modlitba (*wird*), extatické výkřiky (*šath*) a pod.
- Súfijská „cesta“ (*taríqa*) se skládá z různých stavů (*ahwál*) a zastávek (*maqámát*), prototypem je Muhammadova noční cesta.
 - *zuhd* – askeze
 - *dhikr* – mystická „seance“
 - *fanáʿ* – rozplynutí v Boží jednotě

بال جو بکشد باز آشیان در زوایای آن نشسته کند. چون شیخ قدس سره رفتی از رازی که عزیز
 آن عیان بود بشنود بی اختیار از وی لغزه صادر شد که صدای آن تا یکساعتی باقی بود و صحبت
 دین و دنیا که حاضر بودند و سر آسیمه خیزت شدند و شیخ در سماع رفت و دو جبر رویی غالب شد و عجا

از اطراف و زوایای جامع متوجس شدند و آن غلو و غلبه و از دام خلافتی از هر دوزن و از سوزن
 قوالان شیخ الحان در حال بودند و نزدیک بود که اهل مجلس از پا در آیند و از خود بیخود شدند و از این امر

Historický vývoj

- Formování islámské mystiky (Egypt, Irak, středná Ázia). Vplyvy křesťanství, buddhizmu a hinduizmu.

Irácká škola

- **Hasan al-Basrí** (z. 728)

prvý mystik, pocházel z Medíny a odvolával se na tamější tradici pocházejícího údajně od M.

- **al-Halládž**, al-Husajn ibn Mansúr (z. 922)

perský mystik, byl popraven za svůj výrok:
aná al-Haqq (já jsem Pravda)

- **Rábi'a al-Adawíja** (z. 801)

prvá mystička, poetka a filozofka

- **Ibn ʿArabí, Muhjí ad-Dín (z. 1240)**

Arab z Andalusie, putoval do Mekky a potom do Damašku, ústředním motivem jeho učení je mystická láska (*al-mahabba al-haqíqíja*) je opakem světské lásky:

Óda

„Když jsem byl před časem v příznivém duševním rozpoložení [tak jsme jsi řekl] když není jedno náboženství tak jsou náboženství mnohé, a moje srdce se stalo schopné přijat jakoukoliv formu. Stalo se klášteřem pro mnicha, slávou pro modly, pastvou pro gazely, Kaʿbou pro poutníka, je tabulemi Tóry, je Koránem. **Láska je vírou, kterou vyznávám**, jakýmkoliv směrem otočí své velbloudy, tak moje víra stále zůstává jedině pravá.“

Kamene modrosti (*Fusús al-hikam*)

Mekkánské iluminace (*al-Futúhát al-makkíja*)

▪ Rúmí

„mevlana“ Džalál
ad-Dín al-Balchí
(z. 1273)

Pocházel z Balchu
(Afganistan) odkud
před Mongoly utekl
do Koniye. Tvrdil, že
lásky a radost
transcendují každé
utrpení, a nic není
absurdní.

Díván (zbírka básní)

Masnáwí

Mevlavi tekke, Koniya

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قَدِ اسْتَبَدَّ بِمَوْلَانَا
يَا حَضْرَتِ سَيِّدِ الْعَالَمِينَ
عَلَى دَلَالَةِ الْوَعْدِ وَالْوَفَاءِ
عَلَى حُجْرَةِ الْحَمْدِ وَالْمَجْدِ
عَلَى سَهْلِ الْبَيْتِ وَالْجَنَّةِ
عَلَى رِجْلِ الْوَعْدِ وَالْوَفَاءِ
عَلَى سَهْلِ الْبَيْتِ وَالْجَنَّةِ

قَدِ اسْتَبَدَّ بِمَوْلَانَا
يَا حَضْرَتِ سَيِّدِ الْعَالَمِينَ

قَدِ اسْتَبَدَّ بِمَوْلَانَا
يَا حَضْرَتِ سَيِّدِ الْعَالَمِينَ

GÜMÜŞ KAPIS

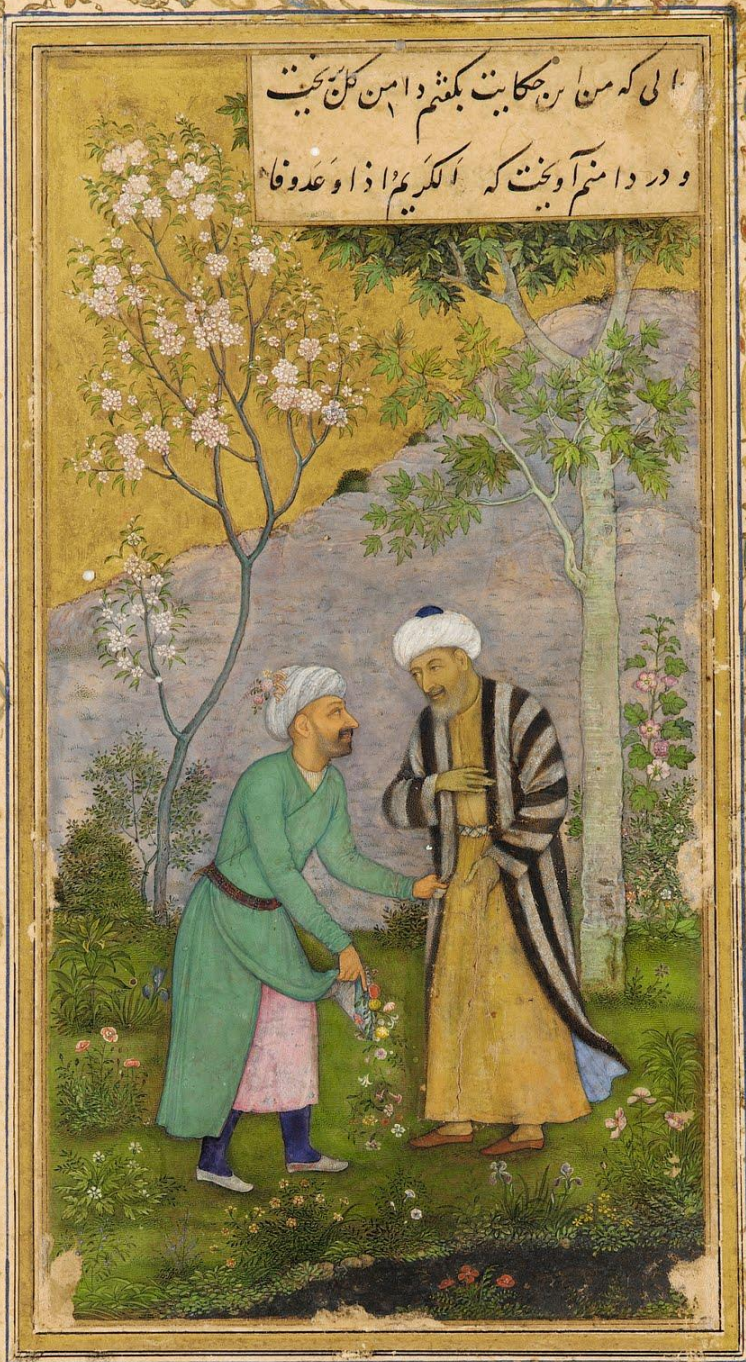
سر اول عزت مجانبه و بره قلند سلام
 اسید بیس انی جمله عجم روم عرب عرب ما
 سلام اولسان در صف بند ای قلند سینه
 کسین مرخصا اهلا سزکد غایت اقصا

چو در سر خطاب آید خطابی مستطاب آید
 بگر کشیف حجاب آید تجلی المیه اجلا

الی که من از چکایت بگشتم دامن گل بخت
و در دامنم آویخت که اکبریم اذا وعد وفا

- Sa^ˆdí,
Abú ^ˆAbdalláh
Mushaffir ad-Dín
Širází
(z. 1283)

perský mystický
báseník ze Širázu

Hlavní básnické sbírky:

Bostán

Golestán

- **Háfiz,**
Šams ad-Dín
Muhammad
(zomr. 1389)

perský mystický
básník ze Širázu,
jeho díla se dodnes
používají k
předpovídání
buducnosti

Hlavní básnická
sbírka:

Díván

taríqa („cesta“) - súfijský řád

- *nakšbandíja* – Bahá ad-Dína Nakšband (Sýrie, Kavkaz, Kurdistan, Čína)
- *qádiríja* – ʿAbd al-Qádir b. Abí Sálíh Gílání (Irák, Pákistán, záp. a sev. Afrika)
- *čistíja* – Abú Isháq Šámí, zal. v Čistu (Iránu), *qawwálí* (India, Pákistán)
- *suhrawardíja* – Abú al-Nadžíb Suhrawardí (India, Pákistán)

osmanské řády:

- *mauláwíja* (tur. *mevleviye*) – Džalál ad-Dína Rúmí
- *bektašíja* – Hacı (Hadži) Bektaš Veli (křesťanské prvky, šamanismus, ʿAlí a 12 šíʿitských *imámů*), *yeni çeri*

- *záwija* – řádivý dům (pers. *chánaka*, tur. *tekke*)

Hrobka a *záwija* sídí
Bul^cAbbáse, Marrákeš

- **světci** (arab. *walí* - druh, *walí Alláh* - druh Boží; pers. *oulijáolláh* - druhové Boží)
- v ší'itském islámu *emámzádeh*, „synové imámů“

